

כניסת שבת: 17:01

18:06 יציאת השבת

18:40 לדעת ר"ת

אורי וישעי

הכרזת ראש חודש אדר יהיה

ביום חמישי ולמחרתו ביום השישי לששון ולשמחה המולד יהיה ביום רביעי 08:49 ו-1 חלק

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים ז"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א
 עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה-050-4136465 או בדוא"ל : alon@shtaygen.co.il

עמרת פז

השבת בנוסף לפרשתנו, פרשת משפטים, נקרא את פרשת "שקלים", הפרשה פותחת בחיובם של כל אחד ואחד מישראל במחצית השקל, אין הבדל, "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט", וכאן צריכים אנו לשאול למה מחצית השקל ולא שקל שלם? על כך ננסה להשיב בס"ד על מה שהובא בירושלמי (שקלים פ"ב ה"ג): רבי יודה ורבי נחמיה חד אמר לפי שחטאו במחצית היום יתנו מחצית השקל, וחרנה אמר לפי שחטאו בשש שעות יתנו מחצית השקל דעבד שיתא גרמסין ("שם מטבע שהיתה בימי משה" - קרבן העדה). רבי יהושע בי ר' נחמיה בשם רבן יוחנן בן זכיי לפי שעברו על עשרת הדיברות יהא נותן כל אחד ואחד עשרה גרה.

שלוש הדעות מקשרות את מחצית השקל לחטא העגל ורואות במחצית השקל כפרה על חטא זה. שני התנאים הראשונים מבינים את מתן ה"מחצית" ככפרה על זמן עשיית העגל; הדעה הראשונה מקשרת ל"מחצית היום", והדעה השניה מקשרת ל"שש שעות". ולפי הדעה השלישית מתקשרת ה"מחצית" לסכום הגרות שיש במחצית השקל, דהיינו עשר גרות ("עשרים גרה השקל") "לפי שעברו על עשרת הדיברות", והכוונה היא (בלשונו של האלשיך הקדוש): "מפני שהעבודה זרה שקולה כעובר עשרת הדיברות, על כן הביאו עשרה גרה".

האלשיך הקדוש מפרש בשם רבנו שלמה אלקבץ ז"ע וז"ל: שמעתי שהוא להורות את בני ישראל יחס אחדותם, כל יעלה על לב איש מהם שהוא נפרד מחברו, כי אם כאלו כל אחד חצי, ובהתחברו עם כל אחד ואחד מישראל נעשה אחד שלם, על כן כל אחד יביא מחצית.

נתינת ה"מחצית" ולא שלם, באופן שהשלם נוצר על ידי שני אנשים מישראל, מלמדת את ישראל "יחס אחדותם". כל אחד מישראל אינו עומד לעצמו (כשהוא לעצמו הוא רק חצי); השלמות היא אך ורק על ידי ההתחברות לזולת. הנשארים ודאי יטענו: מה פתאום אנו צריכים לתת כופר נפש על חטא שלא חטאנו, ושהחוטאים כבר נענשו ומתו? איזה קשר יש לנו בכלל לחטא זה? ואם תאמר חטא אי המחאה, מי אמר שזו חובתנו למחות בחוטאים? "מי עשאנו ערבים"? איננו אחראים לחטאיהם של אחרים, ולכן איננו צריכים לתת כופר נפש על חטאיהם!

על כך קושיא זו מוסיף והולך רבנו האלשיך הקדוש: על כן רמז לנו יתברך כי כל איש מישראל נפשו קשורה בחברו כי ממקור אחד הן, ונפשות כל אישי ישראל לאחת יחשבו. על כן יביא כל אחד מחצית, להורות כי כל אחד עם כל איש זולתו אחד הוא, ובכך הם ערבים זה לזה.

דווקא לאחר חטא העגל, כשהחוטאים כבר נענשו ומתו, יש צורך ללמד "כי כל איש מישראל נפשו קשורה בחברו". אמת, נכון שהנשארים לא חטאו בפועל, אך למרות זאת עליהם לתת כופר נפש על כך שלא מחו, כי הם ערבים לחברייהם החוטאים, וחובה היתה עליהם למחות בהם. נתינת "מחצית" תמחיש לנשארים את אחריותם לחברייהם, ושעל אי עמידתם באחריות זאת הם צריכים לתת כופר נפש - "נפשות כל אישי ישראל לאחת יחשבו".

צריך אדם לשים את משפטי האלוקים לפניו. עליו להקדיש את כל ה"אני" שלו בעבור המשפטים ולמסור את נפשו עליהם. וזהו שאומר הכתוב: "לפניהם" - שיעמידו את המשפטים לפניהם, לפני קיומם העצמי... (קול שמחה)

אלה כלי הדיינים: מקל ורצועה לרדות בהם. (רש"י)

מה צורך היה להראותם זאת תחילה, והלא תספיק השעה כאשר יהיו נזקקים לכך? ברם, תמיד יש להראות לבני-ישראל מלכתחילה שקיימת מידת הדין בעולם, כדי שיהיו מתיירים לעשות רע וממילא לא יאזרו צורך להשתמש במדת-הדין. ואם כן הרי חסד הוא זה שמראים מקודם את המקל והרצועה...
 "והאלוקים עשה שייראו מלפניו" - השם יתברך ברא את הרעה כדי שייראו מלפניו ולא יאזרו צורך לנצל את הרעה... (סדורו של שבת).

דין הרוצח

וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות" (כא, יד)

לאמיתו של דבר יש מקום לפטור כל רוצח מעונש, שמא היה הנרצח אדם טריפה, שלא היה יכול לחיות בין כה וכה. ברם, אין אנו משגיחים בכך, משום שאנו הולכים אחר הרוב, ורוב בני אדם בריאים הם ואינם טריפות.

דבר זה, שבדין תורה הולכים אנו אחר הרוב ולא אחר המיעוט, למדו חכמינו מן הקורבנות שהיו מקריבים אותם מבלי להשגיח על כך, שמא הבהמה טריפה מבפנים ופסולה היא לקרבן, לפי שהולכים אנו אחרי רוב בהמות שאינן טריפות. (חולין י"א).

לפיכך אמרה התורה: "וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה" - שירצה לפטור עצמו מעונש בטענה, שההרוג היה טריפה, אזי "מעם מזבחי" - מהקורבנות שמקריבים על המזבח - "תקחנו" - תלמד לקח ותדע את הדין, כי "למות" - שחייב הוא עונש, שכן מהקורבנות אנו למדים שהולכים אחר הרוב... (מין חיד"א זי"ע בשם חכמי אשכנז).

חשק התורה

מעשה בגאון אחד שהיה לו חשק נפלא בעסק התורה ואינו בטל מדברי תורה אפילו שיעור חמש דקות ונזדמן לו פעם אבלות והיה מחביא עצמו חדר תוך חדר ועוסק בתורה ובהיותו נטמן לעסוק בתורה נכנסו החברים שלו למקום שישב פתאום וראו הספר בידו ולומד בו. אמרו לו מה אתה עושה?? אבל אסור בדברי תורה!! אמר להם "ידעתי כי אני עובר על דברי חכמים, וידעתי כי בודאי אקבל ביום הדין עונש על דבר זה, ואני מוכן לסבול לקבל העונש הזה ברצון יהיה מה שיהיה כי אני לא יכול להתאפק לסבול צער של ביטול תורה, שקשה עלי כמו המוות!!!"

כמה מוסר ילמד האדם מזה בראותו כי יש חכמים חושקים ושוקדים בתורה יומם ולילה ואפילו על מנת לקבל הכאות ומלקיות עליה וכל שכן על מתן שכרה, בינו והתבוננו. (מתוך "נפלאים מעשיך" למרן הר"ח הטוב זי"ע).

הליכות מלכי

שבת שקלים

שנינו במסכת מגילה (דף יג:) גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתידי המן לשקול שקלים על ישראל. לפיכך הקדים שקליהן לשקליו.

זמן נתינת המטבעות, במסכת סופרים (פכ"א ה"ד) איתא "שצריכים ישראל לתת שקליהן לפני שבת זכור". ולהלכה פסק מרן שליט"א מנהיגינו לעורר העם לתת זכר למחצית השקל לבילי פורים קודם מקרא מגילה. וכ"כ מהר"ל והרמ"א בהגה (סי' תרצד ס"א) (אך לא נהגנו כמ"ש שם דהיינו לפני מנחה). והמג"א שם כתב שבמדינתו נהגו ליתנו קודם מקרא מגילה של היום. וע' בפמ"ג שם. ויזהרו שלא לקרות המעות הללו "מחצית השקל", רק "זכר למחצית השקל".

עוד מצינו במסכת סופרים שם איתא "ואסור לומר עליהם לשם כופר אלא לשם נדבה". ובשו"ת הגאונים (סי' מ) איתא, "מה שמכריזים על השקלים במקומכם, לא יפה הם עושים שקוראים אותם שקלים ונאסרו איסור הנאה". ע"ש. ומ"מ אם נותן המעות "זכר למחצית השקל" אין קפידא, בפרט כשמפרשים הגבאים כוונתם לשם איזה מוסדות תורה גוברים המעות, ונותן לגבאי על דעתו.

צריך לתת סכום השווה לערך שלשה דרהם כסף טהור, שהם תשעה גרם כסף טהור מזוקק לפי מחיר הכסף הגולמי מדי שנה בשנה. הנה בשו"ת בית דוד (חיו"ד סי' קיח) האריך בדבר מצות מחצית השקל, ושם (דף עד) כתב, שאדם שרוצה לקיים זכר למחצית השקל, כדי שתהיה כפרה לנפשו, צריך שיתן לפחות עשרה גרה. ע"ש. והנה מחצית השקל בשקל הקודש הוא שני דינרים, והדינר הוא שיעור מיתקאל, דהיינו דרהם וחצי, וכמ"ש בכס"מ (פ"ב מכלי המקדש ה"ג), ובב"י אה"ע (סי' סו). נמצא ששיעור מחצית השקל הוא שלשה דרהם. וכל דרהם הוא שלשה גרם. ונמצא שהמחצית השקל הוא תשעה גרם כסף טהור. (חזו"ע פורים עמ' קב).

בשבת זו, שהיא השבת שלפני ראש חודש אדר הסמוך לניסן, מוציאין ב' ספרי תורה, והמפטיר קורא בספר תורה השני בפרשת שקלים, בראש סדר כי תשא, מפני שבזמן בית המקדש היו משמיעים על השקלים באחד באדר, על ידי הכרזת בתי הדין בכל ערי ישראל, שכל אחד מישראל חייב לשקול מחצית השקל בשקל הקודש, ולהביאם לבית המקדש, כדי שיקריבו ממעות מחצית השקל אלו החל מיום ראש חודש ניסן והלאה, להקריב הקרבנות מתרומה חדשה. ואמרו חז"ל: גלוי וידוע לפני הקב"ה שעתידי המן לשקול שקלים על ישראל, כמו שנאמר במגילת אסתר: "ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עושי המלאכה", לפיכך הקדים שקליהם לשקליו. ולכן גם אנו קוראים בשבת זו פרשת שקלים. ואין קריאה זו אלא מדרבנן. ואם טעו וקראו פרשת שקלים בשבת הקודמת, צריך לחזור ולקרוא בשבת הסמוכה לראש חודש אדר. והוא הדין בכהאי גוונא בפרשת פרה.

בשבת שקלים מפטירים "ויכרות יהודיע" שמדובר שם בענין השקלים, שנאמר: כסף נפשות ערכו. ואם חל ראש חודש באחד בשבת, נוהגים לומר בסוף ההפטרה פסוק ראשון ואחרון של הפטרת מחר חודש. ובשבת שאחר ראש חודש, מפסיקים מלהוציא שני ספרי תורה, וקוראים בספר תורה אחד בלבד בפרשת השבוע. ורק אם חל ראש חודש אדר בשבת, שאז קוראים בו ביום פרשת שקלים, בשבת שאחריו קוראים פרשת זכור.

בין דפי החשבון מרצדות לעינינו תמיד האותיות ט'ל'ח', ורבים וגם טובים שואלים את השאלה מהן האותיות ט'ל'ח'? "טעות לעולם חוזרת"!!!! הבנק אינו טועה (!), אלא רק הטעות טועה, אך בכתבתנו הבאה, הטעות היתה הפעם לטובה לקוח, ולא סתם לקוח, אלא אברך צעיר מבני ברק שביקש לעבור דירה הרוויח "על הדרך" 5.5 מיליון שקל - בגלל טעות של הפקיד בבנק.

מה עושה אברך ממוצע שרוצה לרכוש בית? בד"כ מעביר את כספי התמורה של ביתו לדירה החדשה שרכש, אך כאן האברך חשב קצת אחרת (לא מומלץ!) האברך מיודענו, מכר את הדירה שבבעלותו והחל בחיפושים קדחתניים לבית חדש שיתאים לו מבחינת הגודל והאזור. בינתיים, הוא ביקש להשליש את כספי התמורה בסך 1.5 מיליון שקל - במניה בטוחה - ענקית האלקטרוניקה סוני מיפן.

מיודענו התקשר לפקיד הבנק העמוס לעייפה, וביקש ממנו לקנות את מניית "סוני". ואולם, בשל בעיות הפרעות בשיחה או חוסר תשומת לב, פקיד הבנק שמע כי האברך רוצה שישקיעה את 1.5 מיליון השקלים של האברך במניית "קוני", [תאגיד הימורי סוסים מלונג איילנד, ניו-יורק], מניה הפכפכה עם סיכון גבוה אך תשואה רבה בהתאם.

כעבור כמה שנים, לאחר שדר בכמה שכריות, החליטו המשפחה המבורכת לרכוש דירה, ולהוציא את כספי הפדון, אך כשבא האברך להוציא את כספו מהבנק... גילה להפתעתו כי יושבים בחשבונו לא פחות מ-7 מיליון שקלים חדשים, טבין ותקלין, בגלל ההשקעה המוצלחת, הלא ידועה!!! האברך בתגובה וביראת שמים תמימה, אף רץ אל בית המדרש בכדי לבדוק עם רבו, ראש הכולל, האם הוא צריך לחלוק את השלל עם פקיד הבנק (העייף מעבודתו) או שכספו הושב באמתחתו ה' נתן לו מטמון (מתוך פרשת, מקץ), הרב בתגובה אמר לו שע"פ ההלכה כספו כשר למהדרין, ולך זוכה במקחך זה.

רוח קודשם של הגזברים

דבר מופלא ביותר רואים בעניין הכרזת השקלים, שכן בזמן בית המקדש היו הגזברים ממתינים עד ר"ח ניסן שכל ישראל יביאו את שקליהם, ומי שלא הביא עד ר"ח ניסן היו ממשכנים אותו. והיתה לי כל הזמן תימה עצומה, כיצד ידעו הגזברים בין מיליוני היהודים שבכל העולם אם הפרישו שקליהם או לא, והרי הדבר הוא הרבה מעבר לכל הגיון. נתאר לעצמנו יהודי אחד מתוך מליון יהודים שדרים בארצות הברית, והוא יחידי שלא הפריש מחצית השקל, כיצד יכולים לדעת זאת הגזברים היושבים על מדין בארץ ישראל? אלא מכאן שהיתה להם כח ראייה מופלאה, וידעו מסוף העולם ועד סופו בכל מקום שנמצא שם יהודי מי הוא שהפריש כדת ומי עדיין לא, ועל פי זה היו עושים מעשה וממשכנים אותם. והדבר הוא הפלא ופלא לכל מבין, ומכאן רואים כמה גדולה ועצומה מעלת מחצית השקל שהיתה משפיעה רוח הקודש על הגזברים. (מתוך דרשת הראש"ל הגר"מ אליהו זצ"ל)

עלון זה יוצא בתרומת הגבירים היקרים החפצים בעילום שם, וברכתי שגורה להם, שה' ישלם פועלם, ותהי משכורתם שלמה מאת הבורא יתברך, העורך

